

« zurück blättern vor »

MALARZ subst. m., ab 1380; auch *maler, malerz, mallar, malusz*. 1) 'Künstler, der sich mit dem Malen beschäftigt; Handwerker, der dies beruflich tut' – 'artysta zajmujący się malarstwem; rzemieślnik trudniący się zawodowo pokrywaniem czegoś farbą lub barwieniem czegoś': Ende 14. Jh. Gn gl. 156b, STP *Aliquis pictor, *molars, vult pingere*. o 1437 MonJur III 57, STP *Dominus Petrus *mellerz al. pictor*. o 1443 MonJur III 102, STP *Petrus maler protestatus est super domum*. o Mitte 15. Jh. R XXIV 351, STP *Malarz*. o 1483 ZapWarsz nr 1542, STP *Yakom ya nye vynovath polosmy kopy gr[oszy]... Voczechovy... any then tho Voczech zany zastapil they tho summy v Annusza, v malara*. o (1510) 1920 HistAl 458, SPXVI *y poszlala [królowna] malarza sznamyenytego ktorzybi pylny vbaczył wyobrazenye alexandrowo y wymalyowalby yego obrasz*. o 1690 Woyna Comp 170, PUZ *Málarz*. o 1755–1756 Min.Ryt.3 346, L *Bóg człeka z prochu stworzył, toż czynią malarze, Gdy z startéy na proch farby ludzkie tworzą twarze*. o (†1864) 1869 Pot.L.Pam.I 137, DOR *Zamilczeń nie można o fabryce powozów, którą przy pomocy biegłych stelmachów, siodlarzy, rymarzy, mosiężników, lakierników i malarzy kierował doskonały majster z Paryża sprowadzony*. o 1953 Rein.Druki 12, DOR *Odbijaniem wzorów na materiałach zajmowali się ubocznie malarze, farbiarze, tkacze*. – STP, SPXVI, MAÇZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. 2) 'ein Mensch, der bildhaft beschreiben oder erzählen kann' – 'człowiek umiejący obrazowo opisywać lub opowiadać': 1641 Wol., L *Piękny malarz, co ukradł, to mówi, że znalazł*. o (†1760) 1765–1778 Bals.Niedz.1 271, L *Pamięć ieŝt malarzem, rozum tablicą, na której maluje; zmysły są pędzlami, któremi maluje, inaczej maluje widzeniem, inaczej słyszeniem, wedle różności zmysłów różne bywaią obrazki; farby, z których maluje, są myśli, iuż iaśniysze, iuż ciemniysze*. o 1769–1777 Zab.8 176, L *Hiftoryka uważaymy iako ludzi i narodów malusza*. o 1857 Marc.Pisma II 7, DOR *Pamiętniki Paska są osobliwszym fenomenem; nie są one ani historyczne, ani polityczne, ale czysto artystyczne; Pasek występuje w nich jako malarz swego czasu*. o [LBel.] 1924 Kotarb.J.Teatr. 77, DOR *Stefan Krzywoszewski, pisarz na wskroś teatralny, malarz życia sfer mieszczańskich, tworzył lekkie, satyryczne komedie*. – L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◇ **Var:** *malarz* subst. m., Mitte 15. Jh. R XXIV 351, STP – STP, SPXVI, MAÇZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *maler* subst. m., [hapax] 1443 MonJur III 102, STP – nur STP; *malerz* subst. m., 1437 MonJur III 57, STP o [LBel.] (1510) 1920 HistAl 458, SPXVI – STP, SPXVI, SW (gw.); *mallar* subst. m., 1483 ZapWarsz nr 1542, STP – nur STP; *malusz* subst. m., [hapax] 1769–1777 Zab.8 176, L – L (zan.), SW (m.u.). ◇ **Etym:** mhd. *mâlære, mâler* subst. m., 'Maler', LEX. ◇ **Konk:** †malować. ◇

Der: *malarka* subst. f., ‘Malerin; Frau des Malers’, (1435) 1917 CracArt nr 314, STP, zuerst geb. L; *malarczyk* subst. m., ‘Malerbursche’, 1477 CracArt nr 678, STP, zuerst geb. L; *malerka* subst. f., ‘Malerin; Frau des Malers’, [hapax] 1482 LibJur nr 8047, STP; *malarzowna* subst. f., ‘Tochter des Malers’, [hapax] (1526) 1936–1948 CracArtific nr 613, SPXVI, zuerst geb. SW; *malarczanka* subst. f., ‘Tochter oder Frau des Malers’, [einzQu.] (1551) 1966 CracArtific nr 118, SPXVI; *malariski* adj., ‘Maler-’, 1564 BielKron 143v, SPXVI, zuerst geb. MAÇZ; *malarstwo* subst. n., ‘Malerei’, 1568 RejZwierc 13v, SPXVI, zuerst geb. CN; *malarzow* adj., ‘Maler-’, 1594 SarnStat 1277, SPXVI, zuerst geb. SW; *malarnia* subst. f., ‘Malerwerkstatt’, (1790) 1979 Albertr. 65, zuerst geb. CN; *malarczyk* subst. m., ‘Malerschüler, Malerlehrling’, [hapax] 1948 Prusz.Karabela 139, DOR, zuerst geb. SWIL; *malarczuk* subst. m., ‘Malerschüler; Malerlehrling’, [hapax] †1868 And., SW, zuerst geb. SW; *malaria* subst. pl., ‘Malerei; Malerzunft’, vor 1902 Sienk., SW, zuerst geb. SW; *malarzowa* subst. f., ‘Frau des Malers’, [hapax] 1957 Kossak Z.Dziedz.w: Kier.31, DOR, zuerst geb. SW; *malarzyna* subst. m., ‘mitleidig oder scherzhaft für einen Maler’, [hapax] (1919) 1920 Boy Flirt I 69, DOR, zuerst geb. SW; *malarzysko* subst. n., ‘mitleidig oder grob für “Maler”’, [hapax] 1946 Prusz.Trzyn. 39, DOR, zuerst geb. DOR. ❖ Das Alttschechische hat *malěř* (*maleerzy* pl.), Erstbeleg ca.1379 (GEBAUER), aber weder *molarz* <molars> noch *malar* oder *malarz* (die Form *mellerz* von 1437 ist wohl ein Schreib- oder Lesefehler, eventuell für *mallerz* / *malerz*). Die letztere Form kann tschechisch sein; *malarz*, auch <malarzsz>, <malarsz>, kann eine Anpassung des tschechischen Vorbildes an das polnische Suffix *-arz* sein oder aber eine direkte Entlehnung aus dem Deutschen (so BASAJ und SIATKOWSKI). Ein *Stanislaus Malarzs presbyter* erscheint bereits 1420 in Großpolen (SSNO), ein Bartholomeus Mallarowicz 1431 in Warschau. Vgl. †*malować*.

« zurück blättern vor »